

EDITORIÁL

Irena Dorotjaková

Fakultný vedecký štvrťročník ALFA sa prehupol do ďalšieho desaťročia svojej existencie. Za posledných sedem rokov vydávania bola vytvorená nielen nová obsahová štruktúra a grafický dizajn, ale tie boli postupne drobnými úpravami pretvárané do súčasnej podoby s cieľom zvyšovať pútavosť, čitateľnosť a kvalitu časopisu. Štruktúra časopisu sa postupne ustálila na rubrikách: *Výskum navrhovania*, *Navrhovanie ako výskum*, *Študentské reflexie* (občasná rubrika), *Recenzie na knihy a výstavy a Anotácie obhájených dizertačných prác*.

Kľúčové rubriky *Výskum navrhovania* a *Navrhovanie ako výskum* predstavujú diapazón tém, ktoré rezonujú v našom odbore, tém, na ktoré sa robí výskum na fakulte či tém, v ktorých sa deje historiografické a teoretické bádanie. *Výskum navrhovania* poskytuje príležitosť pre pôvodné teoreticky a historiograficky zamerané príspevky. Rubrika *Navrhovanie ako výskum* je určená pre témy, ktoré sa týkajú viac praxe a dávajú možnosť architektom pedagógom, ktorí nie sú stotožnení s polohou teoretika a „vedca“, ale mohli by sa vyjadrovať k veciam, ktoré sú v odbore aktuálne či naliehavé (prebiehajúce súťaže, mestský rozvoj, krajina a architektúra, pedagogická prax kontra architektonická prax a iné, ale aj spoločnosť verzus architektúra). Články v časopise podliehajú recenznému konaniu, ktoré má byť anonymné. Recenzent vybraný členmi redakčnej rady alebo redakciou nezainteresovane posudzuje článok (nie osobu autora), tému, jej prínos, zdroje a podložené závery. Ak teda recenzent niečo vytkne a navrhne autorovi článku, ten sa snaží článok zlepšiť v intenciách výhrad a pripomienok recenzenta najlepšie ako vie. Recenzný proces je akceptovaným štandardom, ktorý zabezpečuje nielen zvyšovanie objektivitu a kvality spracovaných tém v príspevkoch, ale pozdvihuje aj kvalitu a renomé časopisu.

Rozmýšľanie o architektúre môže viesť architekta k dvom zdanlivo rozdielnym cestám, ako sa vyjadriť. Ako podstatu architektovej profesie chápeme cestu tvorby architektúry samotnej. Druhá cesta stojí akosi v úzadí a zaznávaná, veď ide „len“ o písanie o architektúre. Tieto dve cesty vyjadrenia sa však rôznou mierou v živote architekta môžu podieľať na jeho profesionálnom prejave. Jedna môže úplne absentovať alebo obe môžu v rôznej miere a v rôznom období navzájom koexistovať, priebežne sa dopĺňať a striedať.

Práca architekta znamená v našich končinách predovšetkým kreatívnu prácu, počas ktorej na základe objednávky klienta vzniká a realizuje sa architektovo originálne autorské dielo. Praktizujúci architekti sa väčšinou bránia písomnému vyjadreniu myšlienok s argumentom, že písať nevedia, ale vedia nakresliť, navrhnuť, naprojektovať. Napriek zdaniu istej formy nadradenosti fyzickej architektúry nad písomným dielom, ktoré o architektúre pojednáva, texty o architektúre oddávna sprevádzali architektúru samotnú. O architektúre nepísali len filozofi, žurnalisti, publicisti, spisovatelia či teoretici, umelci, ale máme dosť príkladov, keď o nej písali sami praktizujúci architekti. V dejinách architektúry, aj tých moderných, sa vyskytujú osobnosti architektúry, ktoré majú za sebou nielen bohatú prax s realizovanými výsledkami, no súčasne vykonávanú pedagogickú činnosť, a zároveň ich texty sú pre nás inšpiráciou. Text môže byť poľom, kde architektúra dáva najavo prekrývanie sa so spoločenskými vedami. Aj súčasné ateliéry svetového významu, respektíve ich kľúčové osobnosti píšu a vydávajú texty z teórie a výskumu, ktorý realizovali zároveň so svojou praxou. Písanie o architektúre a tvorba architektúry samotnej – to sú skrátka dve strany jednej mince. Ak architekt pôsobí nielen ako praktik, ale aj ako pedagóg na škole architektúry, zrejme by sa prelínať mali a k polohe pedagóga rozhodne náležia. Treba dať na vedomie vlastnej obci a širšiemu okoliu *kto, o čom, ako a na základe čoho* rozmýšľa. Nejde len o požiadavky, stanovené na základe celoštátnych hodnotení a požiadavky, z ktorých sa odvíja financovanie škôl, ale ide o trend, ktorý je všeobecne platný na uznávaných školách architektúry.

Fakultný vedecký recenzovaný časopis sa síce prehupol do tretieho desaťročia a napriek všetkej doterajšej snahe, jeho potenciál nie je stále dostatočne využívaný. V tom možno vidieť rôzne dôvody a paradoxy, no aj to, akým spôsobom reflektuje fakultná obec seba samú, svoj odbor aj slovenskú spoločnosť. Významná britská spisovateľka Doris Lessing¹ sa v útlej knižke esejí, ktorá u nás vyšla v excelentnom preklade Ane Ostrihoňovej pod názvom *Väzenia, v ktorých sme sa rozhodli žiť*, zaoberá ľudskou spoločnosťou. Vo fakultnom kontexte vyznievajú pádne dve z nich: „*Oslobodíť sa z väzení predsudkov, myšlienkových schém a mechanizmov, ktorými sa riadi skupina, vyžaduje, aby sme sa na seba dokázali pozrieť nestranne a nezainteresovane...*“² a „*V spoločnosti existuje známy a dosť zřejmý proces..., keď novú myšlienku (alebo starú myšlienku v novej podobe) prijme*

menšina, zatiaľ čo väčšina vykrikuje zradcovia, odpadlíci... alebo čokoľvek, čo daná spoločnosť práve uzná za hanlivé. Myšlienka sa v tejto menšine rozvíja, najskôr pravdepodobne potajme alebo nie veľmi zrejme, postupne je zjavnejšia, dostáva sa jej čoraz viac podpory, až kým... sa táto neprípustná, nemožná, pomýlená predstava nestane ‚bežným názorom‘, ktorý väčšina miluje a váži si ho.“³

Napriek všetkému, žiada sa vykročiť vpred, lepšie, inak. Prospešné v tomto prípade by bolo časopis posunúť od kvalitného grafického dizajnu a recenzovaného slušného obsahu k obsahu vo vyššej méte a následne aj k méte lepšie hodnotenej. Tou metou je vyššia čítanosť, založená na písaní, respektíve spracovaní dôležitých a potrebných architektonických tém, ale aj naplnenie zmyslu vedeckého časopisu = dostať sa do uznávaných vedeckých a citačných databáz. Aj preto zdá sa kontraproduktívne naháňať sa za zahraničnými príspevkami, ktoré napokon skončia s nedostatočným hodnotením ako zborníkové, keď sa núka eso v rukách: vlastný časopis s potenciálom.

Transparentné výberové kritériá ako napríklad Scopus pre všetky seriálové publikácie hovoria o minimálnych kritériách: *pravidelnosť vo vydávaní, bibliografia v latinke, anglické abstrakty, vyhlásenie o publikačnej etike a recenzovanie článkov*. Ide o kombináciu štrnástich kvantitatívnych a kvalitatívnych kritérií, teda okrem uvedených časopis ešte má mať presvedčivý *edičný koncept, geografickú rôznorodosť členov redakčnej rady a geografickú rôznorodosť autorov*. Ďalej ide o kvalitu obsahu, v ktorej figurujú: *akademický príspevok k odboru, zrozumiteľnosť abstraktov, dodržiavanie stanovených cieľov a stratégie, čitateľnosť článkov*. Požadovaná je tiež: *citovanosť článkov v Scopuse, renomé členov redakčnej rady, časopis k dispozícii online a kvalita vlastných webových stránok časopisu*. Aj keď sa zdá, že niektoré kritériá sú jednoducho dosiahnuteľné, ba priam ich dosahujeme, všetky parametre navzájom sú spojené nádoby, kde pravidelnosť vydávania je podmienená dostatkom kvalitných príspevkov a kde sa čítanosť a citovanosť premieta do kreditu časopisu. Tieto dve kľúčové podmienky vytvárajú základňu pre napĺňanie ostatných kritérií, ktoré vedú k horizontu indexovaného časopisu. Časopis je vždy tímová práca, ale pre svoj vývoj a progres potrebuje nevyhnutne interakciu pisateľ čitateľ. Časopis bez čitateľov, ale aj tých, čo píšú o významných témach a inde sa zmieňujú o textoch, ktoré boli v tom časopise uverejnené, teda bez ochotných prispievateľov, taký časopis stráca náboj, perspektívu a je odsúdený na prežívanie.

Architektúru a dizajn považujeme za kreatívne odbory, no kreativita nie je vlastná len im. Postaviť sa kreatívne k výzvam života a spoločnosti je zrejme najväčšia devíza každého človeka, ale aj inštitúcie. Kreativita na fakulte by preto mala presiaknuť ďalej a podnietiť využitie už existujúceho média, ktoré vychádza 20 rokov, má potenciál a mohlo by mať aj lepšiu perspektívu. Bez podpory všetkých členov fakultnej obce je to však cesta zarúbaná.

1 Švédsku kráľovská akadémia udelila v roku 2007 britskej spisovateľke Doris Lessing Nobelovu cenu za literatúru ako „spisovateľke ženskej skúsenosti, ktorá skepticky a vizionársky podrobila skúmaniu polarizovanú civilizáciu“. Pozri: LESSING, Doris: *Väzenia, v ktorých sme sa rozhodli žiť*. Inaque 2017, s. 112. Citované zo zadnej obálky knihy.

2 LESSING, Doris: *Väzenia, v ktorých sme sa rozhodli žiť*. Inaque 2017. Citované z vnútornej strany zadnej obálky knihy.

3 Tamže, s. 91.